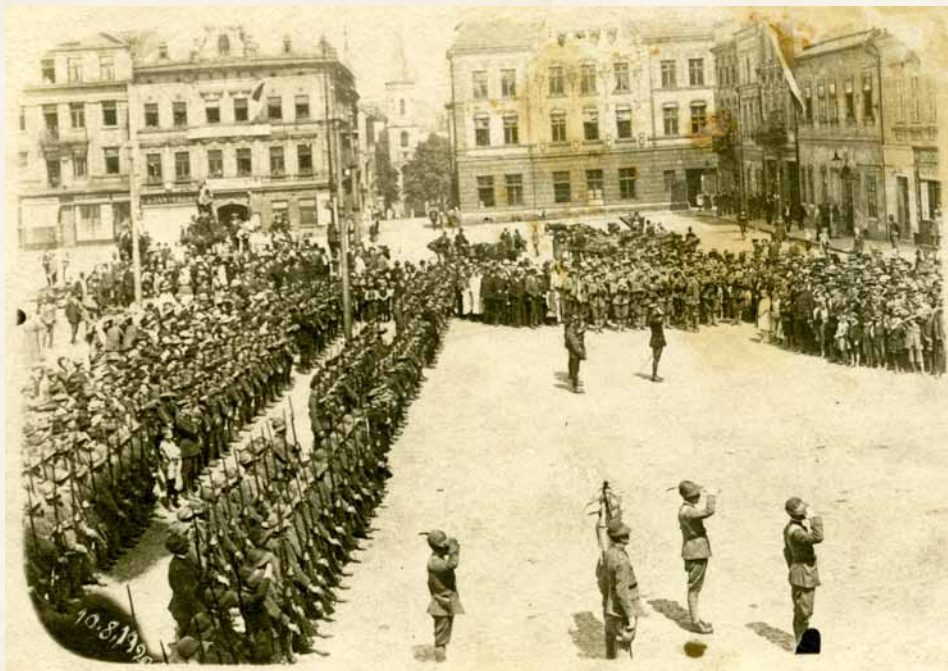


Český Těšín v letech 1920–2020



Předání rozdělených částí Těšínska československé a polské správě, náměstí v Těšíně, 10. srpna 1920
zdroj: Muzeum Těšínska

Zatímco Československá republika vznikla už 28. října 1918, její státní hranice na Těšínsku byly určeny až o dva roky později. Všeobecně je za datum zrodu Českého Těšína označován 28. červenec 1920, kdy bylo na pařížské mezinárodní mírové konferenci zveřejněno arbitrážní rozhodnutí o průběhu státních hranic ČSR s Polskem v prostoru Těšínska, Oravy a Spiše. Všechna tři sporná území byla rozdělena mezi obě země a správa nad přiznanými částmi Těšínska, Oravy i Spiše byla předána polským, resp. československým úřadům slavnostně 10. srpna 1920. Možná bychom proto za datum zrodu města, které poté dostalo název Český Těšín, měli považovat právě tento den. Mělo to snad mít i symbolický význam. Většinu obyvatel rozdělených pohraničních území přinášelo arbitrážní rozhodnutí po mnoha letech konečně uklidnění a úlevu. Dohodové země v čele s Francií vyzývaly v Těšíně pomyslně obě země i obě města (od tohoto okamžiku můžeme psát již o dvou samostatných Těšíněch) k vzájemně výhodné kooperaci.

Jenže obyvatelům původně jednotného města Těšína, zejména těm, kteří žili v jeho dřívějších levobřežních předměstích, přiznaných ČSR, přinášelo pařížské rozhodnutí kromě uklidnění a úlevy i řadu dosud nepoznaných komplikací a problémů. Jen si to zkusme představit. Obyvatelé města, kteří žili na pravém břehu, se stali polskými občany. Ti kteří žili v předměstích na levém břehu hraniční řeky, se stali občany československými. Žili na území ČSR, řídili se tedy československými zákony a předpisy. Ale většina úřadů, kde dosud vyřizovali své záležitosti, soudy i četnická a policejní stanice zůstaly za řekou v polském Těšíně, kde československé zákony neplatily. Na polském území ležela i většina těšínských škol, do nichž docházeli i žáci z předměstí. Za hranicí se nacházely kostely, banky, restaurace i většina obchodů.

Před československou vládní komisí, která levobřežní předměstí s nádražím zpočátku spravovala a také před jejich obyvateli bez rozdílu jazyka a národnosti, stálo mimořádně důležité, doslova osudové rozhodnutí. Mohli samozřejmě ponechat vše při starém. Pomyslně složit ruce v klín, žehnat na osud, stěžovat si anebo jen čekat, až by stagnace dokončila dílo zkázy prostoru, který ležel mezi nádražím a hraniční řekou. Ale jeho příznivá komunikační poloha, snadná dostupnost po železnici a po silnici ze všech stran československé části Těšínska a také řada dosud nezastavěných volných stavebních parcel v okolí nádraží zřetelně předurčovaly, jaké jejich rozhodnutí bude. A když československá vláda s podporou prezidenta republiky Tomáše Garrigua Masaryka rozhodla, že celý prostor

v okolí českotěšínského nádraží promění v nové reprezentativní československé okresní město, rozhodli se je prostě proměnit v nový funkční městský organismus, nezávislý tak jako dosud na infrastruktuře pravobřežního polského Těšína. Zákonem z 13. července 1922 umožnila Českému Těšínu čerpat velkorysou vládní bezúročnou půjčku, která pomohla uhradit náklady na výstavbu většiny nových veřejných budov. V roce 1927 byl veřejnosti představen smělý územní plán, který definoval základní urbanistickou síť nového města, které mělo zjevně prezentovat celý nový moderní a demokratický stát, Československou republiku, již bylo součástí. Už žádná křivá, potemnělá, skrytá zákoutí a nejasné kulisy a kontury. Právě naopak: široké světlé ulice, domy s prosklenými výlohami obchodů, restauracemi a kavárnami, elegantní siluety budov nových bank a hotelů, přívětivé stavby škol, moderní světlé kostely, parky plné zeleně, náměstí a další veřejná prostranství s československými vlajkami hrdě vlajícími na bílých stožárech. Takový měl být nový Český Těšín, až bude dílo jednou dokončeno. Československý nejen *de iure*, ale i *de facto*.

Když ve dnech 5. a 6. července 1930 navštívil československou část Těšínska prezident republiky Tomáš Garrigue Masaryk, mohl se přesvědčit, zda tomu tak skutečně je. Zastavil se nejprve ve Frýdku a v Třinci a poté dorazil i do Českého Těšína. Města, které mělo za sebou pouhých deset let samostatné existence. Před novou budovou českotěšínské radnice vítali prezidenta úředníci, soudci, vojáci a policisté, nechyběli skauti a žáci českých, polských i německých škol se svými učiteli. A samozřejmě stovky dalších lidí. Budova radnice dokazovala, že výstavba nového města úspěšně pokračuje. Dokazoval to i celý nově otevřený rozsáhlý komplex budov státních úřadů, v němž kromě okresního úřadu našel své sídlo i okresní soud, notariát, prokuratura a československá četnická a policejní stanice. Rychle vyrůstaly nové obrysy bank, obchodů, hotelů a restaurací, dokonce i několika nových kostelů. A také desítek,



Základní kámen nemocnice byl položen 1. října 1933. Náklady na výstavbu a vnitřní vybavení činily téměř 9 mil. Kč / zdroj: Muzeum Těšínska



Kostel Na Rozvoji byl původně určen pro německý evangelický sbor a byl postaven v r. 1926. Výstavbu realizovala firma Eugena Fuldy z Českého Těšína.

možná stovek nových obytných domů. Přechod Českého Těšína od dřívější chaotické předměstské těšínské výstavby ve skutečně fungující nové samostatné město byl prostě obdivuhodný. Prezident republiky mohl být spokojen.

Již nikdy později se podobný stavební boom ve městě neopakoval. Všiml si toho i starosta sousedního polského Těšína Wladyslaw Michejda, když v roce 1929 mj. prohlásil: „Život na české straně jde rychleji, zkrátka vytváří se lépe, než u nás. Avšak polský Těšín vám to nezávidí, naopak těší se z toho a učí se od vás.“ Starosta Josef Koždoň si této skutečnosti byl vědom. Ale přesto prezidentu republiky připomněl nelehké počátky existence nového města: „V tomto měsíci je tomu právě deset let, kdy země těšínská byla rozdělena a my připojeni jsme byli

k československému státu. Rozdělení to je pro nás trudnou upomínkou a návštěva pana prezidenta přichází právě včas, aby tuto trudnou upomínku přítomností hlavy státu zahladila. Rozdělením město trpělo a trpí a právě pro tuto okolnost nelze jej stavěti do jedné řady s jinými. Má mravní nárok na zvláštní podporu republiky.“ Prezident mu proto odpověděl: „Já vám děkuju za upřímnost, se kterou jste mně přednesli to, co máte rádi a to, co si přejete. Myslím, že asi dost dobře znám poměry těšínské. Jsou obrazem naší republiky. Naše republika, náš stát, to už je stará historie, není jen státem národnosti jedné, nýbrž národností více. Nebudeme o tom filosofovat, jak se to stalo a jaký to má smysl. Náš úkol je vypěstovat opravdovou svobodu a demokracii a tím zajistí i hospodářské a sociální poměry budou, ne-li

všechny, do velké části řešeny. Prosím, pánové, jen přemýšlejte. Všechny státy v Evropě nebyly vytvořeny na principu národnostním, nýbrž byly zde hospodářské a kulturní důvody, které spolčovaly na určitém území lidi ke společnému úsilí a práci. To se stalo také zde. Doufám tedy, že republikánská demokracie a svoboda nám všem vyhoví a že se najdeme ve společné práci.“ Pokračoval v polštině: „Prosím, abyste tlumočili obyvatelstvu polskému moje pozdravy a přání všeho dobra.“ A promluvil také v němčině: „Obyvatelstvu německému, jako obyvatelstvu prvních dvou, přeji ze srdce všeho nejlepšího. Přeji mu také, aby v loajální součinnosti s ostatními národy dosáhlo svých oprávněných požadavků. Pokud jde o mne, buďte přesvědčeni, že cítím se všemi tímž způsobem, jako hlava státu, a že podle možnosti se snažím, aby bylo dosaženo spravedlnosti, vzájemného porozumění a úcty.“

Svého prezidenta přišlo v létě roku 1930 na československé náměstí pozdravit i 180 československých legionářů. Zastupovali ve svých historických uniformách více než 845 legionářů, kteří pocházeli z Těšínského Slezska. Jen z Těšína, v letech první světové války ještě nerozděleného státní hranicí, jich do československých legií vstoupilo více než 60. Pomohli vybojovat československému státu jeho samostatnost a po návratu z bojišť světové války pomáhali všemožně i při výstavbě svého nového československého města, Českého Těšína. Vyzvali prezidenta, aby se ještě neloučil, aby přijel znovu. Dojatý proto legionářům odpověděl emotivními slovy: „Pánové, ještě jednou vám srdečně děkuju... Neloučím se s vámi, jak řekl bratr legionář...“ A i když pak odjel, pomyslně ve městě zůstal natrvalo. Myslím, že jeho slova legionářům platí podnes. Pokud dokážeme, že v Českém Těšíně bude odkaz prvního československého prezidenta i nadále živý, o další osudy našeho města nemusíme mít obavy.

PaeDr. Zbyšek Ondřeka,
ředitel Muzea Těšínska

Muzeum Těšínska a Město Český Těšín vás zvou na výstavu



100 LET MĚSTA ČESKÝ TĚŠÍN

Dne 28. července
17-20 hodin volný vstup

Od 29. července
9-17 hodin denně mimo pondělí